

Forfatter: Worm, Jacob

Titel: . - [1968]

Citation: Worm, Jacob: ". - [1968]", i Worm, Jacob: . - [1968], udg. af ERIK SØNDERHOLM , [1968]-1994, s. 398. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-worm01val-shoot-idm140677730202368.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: . - [1968]

ADDITAMENTA TEKSTER SOM TILLÆGGES JACOB WORM

400

401

QVINDE-UKRUDS LIFACTIGE CONTRAFAYT,

Ved en *Satyrische* pen afschildret.
Melodie: Sylvia hvi vilt du ey etc.

1.

Er naturen nu forvent,
Er ald verden slet forvandlet,
Venus ilde er med handlet,
Hendes ærlig nafn er schient,
Mand kand neppe faae en qvinde
Som bær dyders *contrafey*,
Oc en møe kand mand ey fiende,
Som vil vandre dyders vey.

2.

Ærbarhed er alt nedtraad,
Oc er Jaget udaf lande,
Hver bekiender det for sande,
Med sin øynes modig graad,
At mand nep en fiin *Matrone*
Nu omstunder finde maa,
Som kand være mandens crone,
Oc med hannem trolig staae.

3.

Ubluhed førstinde er,
Jblant Fruentimmers schare,
de frembyde dieris vare,
Dieris Krantz oc Jomfru-bær,
Jngen schammer sig at henge
Forud dieris bare bryst,
Jaa de ynscher oc i senge
vel at blifve lefle-kryst.

402

4.

Pudder, perler, pande-haar,
Er nu pigers daglig smyche,
Hvorned de sig lade tyche,
Som med blomster Ziiret vaar
Diamanter, Fløyel, silche,
Frem for dyd schatteres nu,
Dieris Krantz de lader pilche
Der udi er de ublu.

5.

Gaar de end i Kirchen smuct
Oc de daglig hører Præsten
Saadan Guds fryct er dog nesten
En sædvan oc half utuct,
Mange bog paa armen bærer
Kand dog iche Kiende A,
Men om mand dem Kys forærer,
[De sig der ey] holder fra.

6.

Kirchegang er chun sedvan,
Thi de sidder der som aber,
Allesteds de gloer oc gaber,
Om de seer en *courtisan,*
Oc med dieris lantrings Søster
Holde de flux fadder-snach,
De udpladre hvad de lyster,

Dette kielne lefle-pach.

7.

Complementer, frandsche sprog
Er nu pigers daglig løsen,
403 *Damaselle* Kaldes tøsæn,
Som er chun [et] rendsteen-drog,
For hun hafver ladt sig øfve
Udi dantz oc *courtasie*,
Hun har oc sig ladet prøfve,
Oc i sengen vel staaet bi.

8.

Kloghed oc huusraadighed
For en aun nu iche actes
dyd, forstand oc ey betractes,
Piger er af dyder leed,
Men *comoedi*-Spil dem Kilder,
Oc en *Jan-Potages* griin,
Thi sligt dieris sind formilder,
Med *confect* og rinsche viin.

9.

Kom nu bedre frem med mig,
Oc besee de pige-locher,
Som for sy-schriin oc for rocher,
Af dem elsches uden Svig,
De med giede-haar høyt brammer
Oc med heste-rumpe graa,
Men hvor mange ere ammer,
Som for piger monne gaae?

10.

Udi dyre-hafvens eng,
J udyds utuctig scholer
de med vellyst offte boler,
Udi busche-brude-seng,

Der forliser mangel æren,
Mit imellom sine been,
404 Naar at Junncher rider mæren,
Som dog før var Jomfrue reen.

11.

Naar som slede-føret staa,
daa begyndes gammel vane,
Hesten spendes for en Kane,
Paa den frost-bro ise-haard,
Hør her Klinger heste-bielder,
Qvinde-timret Kiør i ring,
Men naar Kanen velter, helder,
daa faar pigens ring vel sting.

12.

De som Kand ey paa en rock
En ulastet traad udspinde,
Iche heller Kand de tvinde,
Uden paa en Karle-Kock,
De Kand iche brygg' oc bage,
De Kand iche Koge mad
Men mand tit faar lof at rage
dieris Kaade hore-rad.

13.

Fem Kort, en styr-volt, *labet*
Kand de mesterligen spille,
[Oc de unge Karle drille,]
Med dem leeger de *piqvæt*,
Naar *Pamphilius* hand sticher
Fiorten Kaade horers gat,
Oc naar Knecten Fruen pricher
Morgen, middag oc om nat.

405

14.

De forkeering spiller vel,
Samt oc Suder-spil saa offte,
At det Knager i hver hoffte,
Taschen finder det med schiel,
Jomfru-spil, om du [vel] mindes,
Som schal treches ud oc ind,
Kand de leege, naar Kun findes
den som klapper dieris Kind.

15.

Wiffter, balsam-byssers luct,
Seyer-verck, *Casket* oc meere
Er nu [brugeligt] blant fleere,
Meer end dyd oc ærlig tuct,
Symphoni oc *Castanetter*,
Bruges for en bønne-bog,
Derfor bær de schiøge-hetter,
Oc de blifver [slet til] drog.

16.

Aqva-vit, miød, brende-viin,
Om de iche Kand faa andet
[Saa] som sæck der vel er blandet,
Dricher qvinderne som Svin,
Der Kand sammenblæse bacher,
Men ey røfve drumpel-drug',
Fylde-Søerne sig til pacher,
Saa de spyer udi smug.

17.

Naar de har en snidser paa,
Kand de artig dølge rusen,
406 De dog lader fantze musen,
Udi schiulte Kielder-vraa,
De paaschiuder, at de plages
Udaf qvinders hemlig breck,
Dog af rusen de bedrages,
Naar de fylder dieris seck.

18.

Qvinde-list ey ende faaer,
Udi disse løse dage,
Maa en hver mand nu beklage,
[Som] de gjør i æren schaar,
War det stemplet i hver pande,
Som maa bære han-rey hat,
Mangen æcte-mand forsande,
Gaf sin qvone gode nat.

19.

Æcte-tro er meer end rar,
Udi disse hore-tider
Jeg trôer vist, at mand omsider
Nep en ærlig qvinde har,
Horeri er nu chun putzer,
Qvinde-list fri-postighed,
Men o scham faae alle lutzer,
Som af egen mand er Keed.

20.

De lâr spende for en karm,
Siger at de vil lustere,
Eller venner *visitere*,
Manden dog til ære-harm,
Thi de tager andre Guder,
Oc besmitter æcteseng,
407 De udbreder dieris huder
Mit for Herren oc hans dreng.

21.

Det er at undschylde dog,
At de vil de nøgne hæle,
Oc de huuse-vilde fiele,
Udi dieris var-tous Krog,
O ney gjører ey Jêrs muffe
Til en pilegrimes graf,
Eders Krantz maa i ey schuffe,
Fra Jêr mand oc fra hans staf.

22.

Mangen er en lochet møe,
Har dog pande-haar oc locher,
Har, Kand schee, hafft Frandsche pocher,
Oc Kast mangt et barn i Søe,
Somme gaar for ærlig [pige],
Har dog faat hor-unger tre,
Saa Kand qvinde-list besvige,
Oc os giøre hierte-væ.

23.

Phi, o phi du schiøge-pack,
du tro-brecher, ære-bryder,
Fuld af alle onde lyder,
Oc af lasters klick og Klack,
Kand du dig ey lade nøye
Med din egen æcte-mand?
Som for dig sig vil nedbøye,
Oc udsluche elschous brand.

408

24.

Naar du helder, først med haand,
Saa vil du oc siden helde
Med din liden muse-felde,
Der faar du vel tit en rand
Udaf *Adams* stock og Kieppe
Som hand banchet *Evam* med,
Lad dig ey af fleere Kneppe
End din mand med god bescheed.

25.

Under deylig ansicts glantz
Skiules tit been-gierder hvasse,
Jeg her meen en Have-gasse,
Ald udyds oc ondschabs svantz,
Findes hos di diefvel-inder,
Der er haard som Jern oc staal,
Dog saa ond mand ingen finder,
Hun Joe gider smaget aal.

26.

Fattig mand det Klage maa,
[Naar at qvinderne de] schiender,
Skryder, fnyser, schierer tænder,
Maa hand liste sig i vraa,
Naar [de] *Lucifers* [grefinder],
Hviner, schriger, rifver haar,
Udaf huus maa hand sig minde,
[Thi hand ellers scham vist faar].

27.

Fordi somme har af guld
Store *Capitalers* rente,
409 Derfor monne de sig vente
Rige beyler, penge-fuld,
Bruden daa foracter mange
Som har iche penge nock,
Men hun siden den kand fange,
Som Kand lefle med en stock.

28.

Mange qvinder paa guld-æg,
Oc paa mange penge Kuurer,
Som paa Kløver-æs de luurer,
Dieris sølf er reen oc veg,
For ald siælens ævig frelse,
Thi er moxen hver foract,
De vil snart ey andre helse
Udi dieris lyche pract.

29.

De ey æder sig self mæt,
Mindre gifver de til Kircher,
Oc til scholer, som udvircher
Jesu ære, sandheds ræt,
De har guldkar oc sølf-Kander
Gifver dog ey stachel brød,
Derfor faar de mange bander,
Oc omsider blifver ød.

30.

Penge-modig møe, Kom hid,
Gid at du betenche vilde,
Hvoraf du dig mon indbilde,
Det er chun et munde-bid,
Naar at lychen den vil vige
Daa forsvinder gotz oc guld,
410 Rigdom monne sig hensnige,
Hun er flyctig oc ey huld.

31.

Hvortil dûer daa næse-Kast?
Hvortil tiener nache-hvisten?
[Penge] farer bort af Kisten,
Oc af pungen med stor hast,
Men naar pengene er borte
Har mand seck og gieck igien,
Saa Kand lychen snart afkorte
Det hun hafver schienct sin ven.

32.

Nu vil Jeg ey lenger frem,
Udi qvinders last-søe seyle,
Men at intet her schal feyle,
Som Kand gifve lærdom Klem,
Et endnu tilbage *rester*,
Som har mindelse behof,
Eders ørne mine giester
Lader være, med forlof.

33.

Klaffers viise-bog oc snack,
En deel qvinder vel Kand siunge,
Med forgifftig druchen tunge,
Til en hver [mand veed de] lach,
Naar de monne holde stabel,
O hvor hart daa bidder de,
Med sin Klaffers tand oc snabel
En hver ærlig mand til væ.

34.

Gack til søm oc laase-smid,
Lad en henge-laas der gjøre,
For din mund oc læbers døre,
Sanck engang forstand oc veed,
See dig her i speyl, o qvinde!
Oc afleg ald udyds scham,
Tag min lærdom vel til minde,
Vær mig derfor iche gram.

35.

Hvad som schrifves her, er Kun
For det qvinde-ukrud tegnet,
Der iblant er aldrig regnet
Nogen dyr-bar hierte-hun,
Jeg de onde her oplærer
Til at venne sig fra last,
Men min pen de fromme ærer,
Oc berømmer fult oc fast.

36.

Jeg har iche lastet her
Nogen engel-dydig pige,
Eller ærlig mande-lige,
Der er reen som morgen-schiær,
Dieris ærbar nafn og rycte
Høyt er roset af min pen,
De som Klare lius i lycte
Skinner alle for sin ven.

37.

Nu *adieu* du Jomfru-flock
Oc i dydig æcte-qvinder,
412 Hvo som saadan perle finder,
Hand har lychen ævig nock,

Gifver mig, Jêr gunst oc naade,
Thi den er mit hiertis schat,
Oc Jer venschab er min baade,
Udi lychens dag oc nat.

38.

Her iblant far vel min sol,
Oc min siæles liuse-stierne,
Alle dyders trofast Kierne,
Blif du fast paa lychens stol,
Dig Jeg ynscher frem for alle
Tusind, tusind natter god,
Jeg vil dig min Gud befale,
Saa far vel dyd-ædle blod.

413

STUE-FISCHALER, SPIISE-KAMMERFOGEDER STEEGERS-PRÆSIDENTER, GAARD-WISITEURER OG HUUS-KAARS.

Det er,

Ammernes Compas og Contrafait, udi hvilket deres Basilische-Fromhed, Crocodile-Qualiteter, Scorpione-Dyder og Otter-Slange Gudfrygtighed kortelig afskildres; Dog efter Personernes Meriter kuns med een slet Pensel og gemeen Farve, med Sort paa Hvit, men icke dend tusende Deel saa fuldkommelig, som ieg burde og ieg vilde, beskrevet først af een Rørdrum i Hare-Skov, dernest forbedret af een Nachtigal i Krage-Skov, siden approberet af een Soelsort i Borgeveile, og endeligen befodret til Trøcken til gemeene Mands Gavn og Nytte af een Kramsfugl og een Bogfincke i Dyre-Haven dj: 31. Febr. ½ 23. Styl: nov: Synges som Kommer i Cimbrische Heldte etc:

1.

Kommer og maler med Farve og Pensel
Hvo der kand ridse hand kommer her hid
Skildrer et Mønster til Skam og til Skiendsel
Kaster det først ud med kull og med krid
Jeg vil et Øgle *Parti* her beskrive,
Skam faa det Pack! [ia det Gud dennem] give!

2.

Jeg har min Penne-Fiær artig beskaared
Har og tilreede Papiiret med Bleck
Et Dievle Svogerskab Pennen har kaared
Til at afridse hver skiendige Seck
Som iblant Ammerne har deres Navne,
Men deres Lyder skal mand icke savne.

414

3.

Lucker op Øren i dyderig Qvinder
Som Gud har Ægte-Frugt naadig forundt
Jeg med min Pensel her eder paaminder
Alt det ieg meener ieg siger udrundt
Holder ey Ammer om i kand undvære,
Hader det Selskab, kand i dem undbære.

4.

Hvi har naturen saa Konstigen svaret
Eders toe Brøste, dend *Paradiis* Frugt
Venus de æbler paa eder har parret
Jordbær-rød Worter der sidder paa smugt
At de skal være for Fost'ret Livs Kilde
Tørsten og Hungeren til at formilde.

5.

Mange af Kielenskab tit holder Ammer
Gidder ey selv givet Fosteret die,
At de kand være behagelig' Dammer
Pudret og pyntet kun til *courtasie*
De lâr *Monsieurerne* Brystene kramme;
Thi de til Barnet har hiemme en Amme.

6.

Andre dog nødes til Ammer at holde
For deres Melcke-Brynd er bleven tør,
Disse til Ammer maa skatte og tolde
Og de maa leye de Menneske-Kiør
Saadanne Qvinder min Pen har forskaanet
Og de af ingen skal være forhaanet.

415

7.

Kommer hid, kommer i Helvedes Fruer
Kommer i *Lucifers* opdegget Pack,
J som bag Ovnens tit sidder og snuer
Ved dog til alle Mand Lyde og Lack.
Kortelig ieg eders for til beskriver
Men eders Bagdeel ieg Bøddelen giver.

8.

Større Fortræd mand i Huuset ey lider
End det forgifftige Amme U-krud
De med sin Klaffer-Tand Tiunderne slider
Med deres Tungers Salpeter og Luud
De mellem Egte-Folck U-fred opvecker
Thj de veed tusende *Satanske* Trecker.

9.

[Amtmænd] i Stuen de Secke vil være
Taler mand et Ord, da svarer de tie
Saadanne Barne-Røvs Frøckener meere
Sig monn' indbilde end Old-Fruer Nie
Fader og Moder de icke stort agter
Som ieg kand slutte udaf deres Fagter.

10.

De udj Huuset er som *Procureurer*
Og de vil være et Amme-Stue-Raad
[De] over Tiunderne er *Inspecteurer*
Paa dem udskyde de Fisseltuds Braad

Naar som at Fader og Moder udreyser
Meener de Gaster at de ere Keyser.

416

11.

De udj Kiøckenet er *Præsidenter*
Over hver Gryde, hver Kiedel og Spand
Melcken de sluger og Vand igien spenter
Pigerne dennem forhindre ey kand
Udj hver Potte og Pande de snager
Som nogle Ugler og *Beelsebubs* Krager.

12.

Paa deres Bug-fierding daglig de fylder
Smør udj got Øll tillige med Miød
Fløden de slicker af Melcken paa Hylder
Dermed de specker sit Hore-kaad' Kiød
Hvad som de peeger paa faaer de altsammen
Thj Mand for Barnet jo tit elsker Ammen.

13.

Naar der kand levnes fra Bordet et Stycke
Steeg eller Fersk-Fisck med Saad eller [grød]
Barne-Blee-Fruen hun effter sit tycke
Setter da Fadet strax oppaa sit Skiød
Børnene stundom der over maa miste
Eller den Seck med sin Nacke mon' hviste.

14.

Hun siger at hun kand icke faae Patte
Uden hun stedse maa specke sin Vom
Thj naar at Hungeren Maven monn' kratte
Brøsterne ere fra Melcken da tom,
Moder tit mister det Ammen fortærer,
Hun for sit Lille Noor Skiøgen saa ærer.

15.

Sød-Grød med Socker og Egge-Melck, Moder
Flyer hende, at hun skal give sit Nudtz
417 Da sidder Ammen i Maden og roder
Bruger saa mange *Practicher* og Pudtz
Faaer end dend lille en Skie-fuld af hende
Tie derimod i sin Hals lår hun rende.

16.

Barnet derover saa mager monn' være
Sluncken, sperlemmet og icke ret frisk
Ammen kand derimod Fleske-Krop bære
Laar-sterck hun springer saa karsk som en Fisk,
Maden saa lenge til Barnet hun tygger,
Jndtil at Snedkeren Lig-Kisten bygger.

17.

Pigerne settes af hende til rette
De maa jo gjøre hvad som hun befal
Kirsten og Karen med Lutze og Mette
Grethe, Johanne med fleere i tal
For hende stedse maa løbe og strippe
Og deres Gierning maa de lade slippe.

18.

Barne-Bleer gidder hun selv icke tvette
At hendes Melck og Die ey skal gaa bort
Det er med Nød at hun Ryggen vil lette
Saadant det falder dend Stackel for haart
Barnet hun til sig om Natten monn' tage
For hun med Vuggen sig icke vil plage.

19.

Der med hun offte det unge Liv qvæler
Mangen et Foster hun ligger ihiel
Livet af Barnet hun Røver-viis stiel
Og gjør Forældrene største u-skiel
418 Saadanne Føde-Øg burde mand jage
Veck udaf Staden med Knippel og Stage.

20.

Hun udj Kielderer er en Forvalter
Karlene går hun fuldt op udj Neb
At hun kand faae dem udj i sine Palter
Hende de snavser med Fleb imod Fleb
Peder og Povel, Mads, Ole og Jeppe
Skiencker hun, naar at de skal hende kneppe.

21.

Hver Rende-Kierling tien hende for Terne
Og gaaer af Døren med Posse og Seck,
Mangt et pund Smør naar at Pigerne Kierne
Snapper hun bort, ey en gaas siger kieck
Kort sagt, hun være vil Pande og Potte
Hun dog i Huuset er verr' end en Rotte.

22.

Om hendes Hore-Glut end er i Live
Da gaar der meget af Huuset til den
Skiorter og Sercker tit borte monn' blive
Dog tør hun sverge om Hille Guds men
At hun er Engle-reen og uden Lyde,
Viisnæset Ord hun og Moder tør byde.

23.

Harmen paa Barnet hun offte monn' hevne
Naar som at hende gaar noget imod,
Uden at Moder vil slette og jevne
Saadan Fortred, og derpaa raade bod
Ellers hun Barnet tit sticker og niber

Og siger: Orme-vrid Maven saa kniber.

419

24.

Tiunderne hende kun lidet maa tacke
Om dem hun *Løgne-Aviser* har trøgt
De med U-venskab sig offte skal packe
Om de end *Husbondens Gavn* haver søgt
Ammens *Couranter* fast heller maa høres
Derfore Tiunderne svig'lig beføres.

25.

Saadanne *Stue-Fiscaler* mand skulde
Skiencke med Edder, med Galde og Gifft
Megen u-fred de i Gaarden kand volde
Mangen U-lempe de offte har stiftt,
De paa det sidste faaer skam dog til tacke
Naar som at Barnet kan æde og snakke.

26.

Kommer en fremmed Mand og vil besøge
Verten, og tager der Leye en Nat
Hand maa *pensere discret* til dend Skiøge
Ellers hand siden er ilde omlat,
En halv Sletdaller er icke til tacke
Og faar hun mindre hun selv vel tør pracke.

27.

Jeg vil den gyldne Tid meere ey spille
Paa denne *Dievle-Trop* og *Compagnie*
Dog at de skal sig ey meget indbilde
Saasom de vare fra Lasterne fri
Haver ieg skrevet hvad dennem monn' feyle
Her i kand de sig om Søndagen speyle.

28.

Dyd-ædle Fruer og ærbar Mandinder
Optager dette i Fromheds gemyt
420 J ey fortørnes for ieg ier paaminder
Det er jo icke u-rimeligt nyt
Legger jer Foster op til egne Brøste
Saa skal det Hore-Pack Barnet ey krøste.

29.

O du min Siæle-løst Himmel værd Pige
Hvilcken ieg elsker i Liv og i Død
Svige mig Himlen, naar ieg dig vil svige
Soelen udøsse alt got i dit Skiød,
Lad dette Amme-Spejl vel dig behage
At du paa Ammer ey siden skal klage.

30.

Hører i Himle, o hører ieg sucker
Hører i Stierne som tusend' i Trop,
Udj Melck-Veyen af Himmel-pragt pucker
Hører mit Ack, som til Himlen gaar op
Slig *influentzer* og Stierne-skud giver
Jomfruen min, at hun Frue snart bliver.

421

DELICATE DAMMERS NATURLIGE CONTRAFEI

af Lystitudine Studentica med en dansk Pentzel
anstrøgen af de Dydige og behagelige
Jomfruers Willigste.

Huo deilig siges Skal hand *Tredeve-ting* skal have,
Thj saa *Helena* war dend himmelsendte gave:
En Pige have skal 3 *Sorte hos 3 Hvide*,
3 *Røde*, som at hun vel hos sig self kand viide,
3 *Trinde Ting*, og 3 *vel Snevre*, ia 3 *Brede*,

3 Smaa Ting, at hun ej skal vere blant de Leede,
3 Tynde Ting, og om hun ej skal worde Lacket,
3 Lange hun der hos skal eje med *3Stacket*,
Her seer, du Læsser goed, huor mange ting og dyder,
Som en *Velskicket møe* i Huus og Sengen Pryder,
Men om forklaringen du herpaa vilde høre,
Da merck, thj ieg dem nu i korthed vil fremføre:

3 Hvide.

Dend første Ting, dend er Som ziirer vel en Damme,
En *Hued*, som *Alabast* saa hvid, foruden schramme,
Der nest et Smuckt Hvidt Haar, og *Elphen-hvide Tender*.

3 Sorte.

To Sorte øyen End paa hende ogsaa kiender,
Dend Jomfru-urte-Lund skal Sort paa blomster være,
To Sorte øyne-bryn hun have skal med ære.

3 Røde.

Kindbacker, *Lipperne*, samt *Negle Rød* skal glandtze,
Ret som en *Roesse* blant de urte-wircket krantzze.

422

3 Trinde.

De Lipper, som i *Krat Lidt under Naffvlen* findes,
Skal *Smuck* udtrunde frem, og om ieg ret kan mindes
Naturen *Hoffterne* schal trind og Rund beschicke,
Med *Rumpen* maa hun ej uhøflig gaa at wricke.

3Snefre.

Hun har en *Snefver mund*, og *Snefver Jomfru Musken*,
At mand ei schal for snart igiennem smutte busken,
Det er og Synderligt at were *Snefver i midde*,
Ret som en spitz-Roed, og en Nyes afskaaren widde.

3 Brede.

Hun er begafvet med et *bredt bryst*, *brede Balder*,
For nær hin anden ey *de øyne bryne* falder.

3 Smaa.

Ey hendes *Hoved* skal for stort og grofft udtrunde,
Mand ellers tenchte, at hun wanschabt were kunde,
Med *Liden Næse* samt *smaa nette-Bryste-Tipper*,

3 Tynde.

Dertil og *Fingre net*, *Subtil Haar*, *skiære Lipper*.

3 Lange.

Paa *Halsen Lidet Lang* hun er, *Haar Locker Lange*,
Langagtig Hænder hun schal af Naturen fange.

3 Stackede.

To Stackede øren, og to kiønne *Stacket Fødder*,
For inden *Lipperne de Stackede Tænder møder*:

Hun som da saa er skabt, Hun er itt Mesterstycke,
Og den som Hende faar, Hand Priise maa sin Lycke!

DEN UFORSTANDIGE HARE-FÆNGERS YDMYGSTE SUPPLICATION TIL DE JAGT-MYNDIGE

Skal ieg nu Saa til Tings for slig en Ringe brøde
Og den, Som mig har brudt skal leve uden Møde,
Jeg har ey [bøsse] Spendt, ieg har ej Sprudet ild,
Jeg har ey nogen Haas ved liv og [lemmer] skild.
Jeg vogtet kun min kaal, o! væ mig arme daare
Skal ieg nu der for staae Som Rystend Hunde laare,
Jeg Saae kun til mit gavn, ieg gienned for Een Tiv,
Skal ieg nu bøde det med ære godz og liv.
Men hører dog et ord og lar [undskylding] giælde,
Seer min Eenfoldighed og hviler Eders velde,
O! tæncker paa min dom, Een dom af god beskeed
Jmellem mig og den for huis skyld i er vred.
Den Skielm, den Natte tyv den voldz-Mand gierdebryder,
Graa-Rygget, lincke-been, Som alle Esels lyder
Bag lange Øren bær, hand brød min giærde broe
Og min Kaalager fick en Stoer og Slem uroe
Jeg meente det var Ræt at Huer Sit eget Freeder,
Som Hand det best formaar, Det lov og Ræt Tilstæder,
Og den Som Hemmelig gaar om os Som en Tyv,
Det Siger Rætten Self, at hand gaar paa Sit liv,
Hvi kom hand icke Frem Som andre lande-tigger
Med Seyl og bref i Haand fra dem, Som magt paa ligger,
Hvi blef der icke llyst? hui blef ej bæchen sat,
Om hand var udi nød det Spog og schiendig krat.
Men hand tog for Sig self den vforskammed Staader
Og gaf mig ey et ord for Frokost Eller Naader
Mig siuntis det var ret for saadan over daad
At Snære for hans hals med baand og hampetraad.
424 Men i at det var lidt at Hand min kaal benasched,
Og huad hand icke aad, med skiden fødder traskeed
Min kaal, min Søde kaal, mit beste [haab og] liv
Min kaal som vel var tæench at ædes uden kiv.
Huad Fnys i ad min kaal? Huad skal den Ryncket pande?
Huad vredes i der ved? Jeg kand med Sandhed bande,
Min kaal er mig Saa god som jêr en hare-steg
Og naar ieg Sauner kaal, Saa æder ieg mig bleeg.
Min kaal er min *Potags*, min kaal for Steeg mig fryder
Min kaal min Fersche fisk, min kaal for tærter flyder
Min beste Ræt er kaal i alle mine fad,
Et Stycke brød der til, der Seer i ald min mad.
Om i End Savner kaal, Saa har i meer tilbage,
Men Hvo Som mig min kaal allene vil fra tage
Hand tager vselhed, min gandske kiøcken bort
Og saa maae ieg igien med mine Svelte Sort.
O! Sætter Hævn paa den som mig Slig nød tilføjjer
Der om i ydmyghed ieg mig for eder bøjer.
Og kand det icke Skee ved anden Ræt og dom
Da skyder Ham *Rabús* paa hans kaal praapet Vom.
Jeg Svær i Skal det see ieg Skal det og Saa holde
At hand Sig aldrig schal for mine Snærer bolde
Hvad ieg Een gang har giort det var af uforstand
Een gang Saa lit forseet, det dømmes ingen Mand.
Har Puus det konge-Brev, at maa saa Sicker røve
Vel an Saa maa hand og hos mig den onskab øve
Jeg er nu Hare-Ræd, naar ieg Een Hare Seer

Alt det der i mig er Siig kand da intet meer.
Jeg tænchte det ej før at hand var Saa i Naade,
Og ieg Forstod det ej, at hand Saa motte raade,
Men kom hand nu Saa Nær at hand mig selfver beed
Da er ieg Underviist, at ieg det gerne leed.
Mig lyster ey den Steeg fra Eders Spid at tolde,
J maa den katte-mad ret gerne Self beholde,
425 Lâr mig Saa hafue Fred, lâr mig til Ting Ej gaee
Forlader denne gang og lâr det der ved Staae,
For hvert et Hare-haar ieg nu her effter rører
Med mindste Finger list, for huer en traad ieg Snører
Det dyr til nogen meen, J maa mig flaa og Slaa
Og End med huud og haar vil ieg det æde Raa.

426

EEN HUS-TAFLE,

Udj hvilken fore-sættiss Sprog af *Consumtions*-[Rulden], og med hvilche hver paa mindis om sit Embede, hvad slagss skatte-lefnet hand ehr udj. *Præsidenter*, *Borgemester*, *Visiterer* og *By-Svenne* paamindiss med dette Sprog om deriss Embede, hvorledis deris embede og tieniste være skal.

1.

Det bør sig *Peder Pind Consumtions Visiterer* at være u-forskammet, aldrig ædru, lidet sømmelig, meget mindre skikkelig, som gerne *visiterer* vandmøller og hestemøller, beqvem til att føre folch i skade, som ehr gerne hoes tobach, øl og anden drich, [Stundom Slaaes, Stedse begierendis slem Baade, U-billig], krigsk, ovfermaade gierig, som vell forestaar *Borgemesters Vandmøller*, som hafver lydige *By-Svenne* under sig, med ald u-forskammenhed, [som ej] nyligen har tagen ved falskhed, som holder hart ved den strengeste *Consumtions* rolde, at hand kand være megtig til att formane med opbørselen, og igiendrifve dem som [vil] indkomme og iche tage [Told-Seddel].

2.

Borgemester og *Consumtions*-forvaltere hafve forordnet for dennem, som forkynde *Consumtionen*, at de skulde lefve af *Consumtionen*. Den skal dele med sin *Visiterer* i alle gode ting som *Consumtionen* forplanter og opsetter. Olden *Svin* som det onde vel forestaar skulde vel med rette holdis dobbelt ære værd, mest de som arbeyde paa *Consumtions* møllerne, thi *Consumtions* forvaltere sige, de skal *Svinebinde* den *Visiterer* som borgerne iche trenger, og en *Plager* er vist sin løn værd. Lyder ederss *Forstandere*, og viger dem, thi de vaage saasom de der skulde gjøre *Regnskab* for 427 ederss *Sekke*, at de kunde gjøre det med *Harm* og ofte sukkendiss, thi deriss glæde ehr *Eder* lidet gaunligt.

3.

Hvert Menniskis Sek skal være Peder Pind underdanig, thi der er ikke magt, uden af Borgemester, og de / som ere der til forordnede af Borgemester, og hvo som staar imod Peder Pind, hand staar imod Borgemester, og hand faar en haard dom paa Raadstuen; thi Peder Pind er iche at frygte for skatten, men for *Consumtionen*, vilt du da iche frygte for Peder pind, da tag toldseddel, og du skal hafve lof af Borgemester, men tager du iche told-seddel, da frygte dig, thi Peder Pind bærer iche kieppen forgiefvis, thi hand er Borgemesterss thienere, dig til liden gode, og en hefner til straf for dem som iche tager told-seddel.

4.

J unge By-Svenne værer de gamle gierige Borgemestere underdanige, og sammenknytter vold og skielmerj, thi Borgemester staar de Retferdige imod, men Skielmer og Skalke gifver hand naade; Saa ydmyger eder under Borgemesterss veldige haand, at hand kand ophøje eder paa Raadstuen eller i gallien. Og i Borgemestere gjører dem det samme, og lader finhed og fromhed fare, Videndis at Eders ofverherre er paa Schat *Cammeret*, og der er ingen personss anseelse hoss hannem.

428

BIBLIOTHECA POLITICA NOVA, COLLECTA UTOPIÆ

Ludovici XIV Potentissimi Galliarum Regis solida disputatio sed erronea de qvatuor Monarchiis. Parisiis ex officina Petri Gloriosi ad insigne Alexandri M. in folio.

Christiani V Potentissimi Daniæ Regis tractatus topographicus de situ urbis Hamburgensis dedicatus Auunculo Georgio Vilhelmo Brunsvicensi et Luneburgensi Ducis Hafnis ex officina Olai desiderii ad insigne cornucopiæ in folio.

Christinæ Augustissimæ Svecorum Reginæ de obstetricibus tractatus curiosus variisque refertus experimentis. Romæ ex officina ovorum dactyli ad insigne Daphnidis in folio.

Christiani Alberti, ducis Holsatiæ Gotorpiensis, disputatio feudalisis, de differentiis novi et antiqvi feudi Respondente Johanne Kilemanno. Sleswici ex typhographia pertinacis increduli ad insigne Themidos cum hac inscriptione. Non putaram.

Domini Petri Retz Cancellarii Regii examen Comitiorum Hafniensium, cum proficuis observationibus Chrysostomi Rudolphi et Philippi Argentorensis, Ejusdem turris Petrina opera Candidatorum Theologiæ extracta Hafnis.

Doctoris Johannis Vandalini Antistitis summi tractatus ingeniosus et proficuus, Ecclesiarum decimas et redditus combinandi, in sedem Episcopalem. Hafnis.

Petri Schavenii pandectæ mendaciorum, ejusdem juramentum naturale et hæreditarium, ejusdem flagitiosæ observationes in familias egenorum.

Christiani Noldii historia passionalis Euangelistæ cujusdam Selandici. Hafnis in folio.

Alberti Schumacheri tractatus de recto Epistemiorum usu ad doliarios Harlemenses. Ejusdem disputatio de Assulis quadratis et rotundis.

429

I UTOPIEN

Ludvig XIVs - Frankrigs stormægtigste konges - grundfæstede, men fejlfulde disputats om de fire kongedømmer. Paris. Fra Pierre Glorieux's trykkeri til ære for Aleksander den Store. I folio.

Kristian Vs - den stormægtigste konge af Danmarks - topografiske skrift om byen Hamburgs beliggenhed, viet til onklen hertug Georg Vilhelm af Braunschweig-Lüneburg. Kbh. Fra Oluf Længsels trykkeri til ære for overflødighedshornet. I folio.

Kristinas - Sveriges højærværdige dronnings - skrift om jordemødre, omhyggeligt og fyldt med forskellige forsøg. Rom. Fra vindruetrykkeriet til ære for Daphne. I folio.

Hertug Albert af Holsten-Gottorps lensdisputats om forskellene mellem nyt og gammelt len, idet Johan Kielmann opponerer. Slesvig. Med den utrolig hårdnakkedes typografi til ære for Themis med denne indskrift. Jeg havde ikke ment det.

Den kongelige kansler hr. Peder Reedtz' undersøgelse af det københavnske stændermøde med nyttige iagttagelser af Rudolf Gyldenmund og Filip Strassburg. Sammes »Peterske« tårn, opbygget ved de teologiske kandidaters arbejde. Kbh.

Superintendenten dr. Hans Vandals geniale og nyttige skrift om at forene kirkernes tiender og indtægter til et bispesæde. Kbh.

Peder Scavenius' bog om løgne, sammes naturlige og arvelige ed, sammes skammelige iagttagelser mod de fattiges familier.

Kristian Nolds en sjællandsk evangelists lidelseshistorie. Kbh. I folio.

Albert Schumachers skrift om den rette brug af gravsten til de Haarlemske bødkere. Sammes disputats om firkantede og runde splinter.

430

Meyrcronii Pharmacum adversus scabie[m] Gallicam. Ejusdem Novitius Legatus a latere. Ex typographis Th. Scherningii ad insigne Mercatoris Frisii Hafnis.

Otthonis Povichii problemata de passionibus censuum Regni. Ejusdem Paradoxon Sacramentale opus 30 annorum, ab ipso autore fideliter revisum.

431

Meyercrones lægemiddel mod gallisk udslet. Sammes Novitius, kardinallegat. Fra Th. Schernings trykkeri til ære for købmand Friis. Kbh.

Otto Pogwischs problemer vedrørende lidelserne ved rigets skatter. Sammes sakramenteparadoks, et 30-års arbejde, trofast revideret af forfatteren selv.

432

DEND FATTIGES KLAGE OVER GIERRIGHEDS PLAGE

Som mod hannem øves, hand daglig bedrøves
Af Øvrigheds Lemmer, som hannem hart klemmer

Componeret

Det Aar Kornet var got kiøb, men Meelet ondt kiøb,
Maltet got kiøb, men Øllet dyr kiøb; Trøgt
med een Gaase-Feder, flydende med dend forfærdelige
Martis Materie Bleck-Krud, med Papiirets
Privilegio, og Haandens bekosting
at findes hos alle uden Penge til
kiøbs.

Rectè faciendo neminem timeas.

O Himlens Skabermænd, du Stjerners *Contrafeyer*
Du Jlden, Luft og Vand, og alt det Jorden eyer
Jo har udj din Magt, [ja] alt hvad der i er
Af dig sin Herkomst har, og dine Mercker bær.
Hvad seer vi dog for Syn, paa Himlens *Firmamente*
Vil du dend ædle Fred fra vores Riger hente,
Hvad truer du os med det Stjerne-straalet Riis
Mod denne Juule-Fæst, o! Gud som er alviis.
Lad dog din Naade tee, og drag det Riis tilbage
Vend Smærterne til dem som agter os at plage,
Jeg meen dend grumme Tyrck og lede *Anti-Christ*
Som os dit eget Folck forderve vil med List;
Og om du sluttet har med *Pestilentz* og Hunger
At straffe vores Land, lad vores Klyncke-Tunger
Formilde dit Forsæt, at vi ey stødes om
Udj vort eget Blod, lad Naade gaa for Dom.
Mens ack! (hvad siger du) med Skiel du kunde svare:
Har ieg ey lenge nock min Vrede ladet fare,
433 Hvad har ieg dog for Tack end og paa denne Dag
At ieg dig spente fra det grumme *Mortis* Aag.
Jeg har ey fundet een blant Tie sig at omvende
Som Ære mig har teet, og Tack har ladet kiende
Hvor tung den Gierning er, der giøres uden Tack
Ey lønnes, tenck kun selv, ieg agter ey din Snack.
Forbausest ieg da blev, ieg torde intet svare,
Betenckte saa hos mig, lad du kun alting fare,
Og see du kand faa vart dem ad, at Gud er vred,
Men der jeg sagde det, da fick ieg ond beskeed.
Ansee dend Geistlig Stand, hvad dend for Levnet fører,
Ey andet sees af den, og andet mand ey hører
End Gierrighed og Nid; For Penge selges hen
Guds saliggjørend' Ord, Thi du est Bispens Ven.
Har du i Kiøbenhafn *Professor* til en Broder,
Din *Bacchalaurei-grad* staaer for dig som paa Noder
Du og ey sørge tør, du faar din *Attestatz*
Og blandt *Laudabiles* du finde skal din Plads.
Men har du ingen [Slegt] iblant de Høy' *Doctores*
Da lav kun til din Pung, og lær ey andre *mores*,
Tæl ud *Ducater* og Rixdaller' ey for faae
Pro Fiscis sumptibus du dem udgive maa.
Er du en *Jdiot*, og har du ey *Studeret*
Men gaa't i Kiøbenhafn paa Gaden og *spatseret*,
Det regnes ey du har jo giort en god *profect*
Drag *Laureatus* hiem, med Penge-giort *Respect*.
En anden som har lært sin Bog og gaa't i Skoele
J mange, mange Aar, kand ey paa Rigdom stole
Men maa sig tigge frem, kand aldrig blive Præst,
Men leddiges et Kald da er dend Rige nest.
See til dend Verdslig Stand og først til Herredømme,
Kand mand af andet dem end Gierrighed berømme,
Hvad øves herfor ied mod dend gemeene Mand,
En Riig vil have hvad en Arm fortienne kand.
434 Gud maa nu engang see til de fortrengetes Bønner
Med Straf hand Tyranni og Vold vist engang lønner,
Hvad til Nødtørrfthighed dend fattig' have skalt
Maa hand betale først, Ey een, men tre gang talt.

Hvad som hand æde skal, skal maales ud til pricke,
Og gi' *Consumption* af det som hand skal dricke,
Gud sende maa derfor dem ud, som uden Told
Fortære kand alt hvis vi har udj vor Vold.
Gud *Danmarch* truet har med Sverd og Jld-Blusser
Dets Hiert' er dog saa hart, det ey af Redsel gusser
De Jld udspyend' Rør og *Stycher* vi har hørt
Et [Levend'] *Styche* dog i høyden er opført,
Som skal udsue det dend fattig' har tilbage,
Og indtil Marv og Been ham ynckeligen plage,
Men O! Gud gjør det saa, dend spiller *Banqverot*,
Og saasom andre fleer blier hver Mands Spee og Spot.
Gud og Med Jldbrand tit Hoved-Staden prøver
Endog en levend' *Brand* sit Forsæt stedse øver
At tage til sig alt hvis fattig Mand formaar
Per fas et nefas: men slet intet Kongen faaer.
Skal *Styche* og skal *Brand* for Landet lenge raade,
De fattig' Folck og Mænd skal icke blive kaade,
Men raades der ey Bød paa [sligt et] skinderie
Med Stycke-Skud og Brand Gud gaar dem ey forbi.
J hver en Flecke er *Consumptions* Forvalter
Hand er en stor *Monsieur*, en Kongelig Bestalter,
Hår sine Mynder sat ved hver en Gade-Port
Saa Haren icke skal fra hannem løbe bort.
Naar først en Bonde-Dreng har lidet tient til Hove
Og sanket sig en Hvid, da tør hand straxen vove
At søge Kiøbenhafn, og om et Konge-Brev
Anholde, naar hand har at give dend det skrev.
Saa skal en fattig Mand betale alt det andet
Hvis hand udlover, og om hand end bliver bandet,
435 Det agter hand for *Leeg*, hand samler til en *Gaard*,
Om du dereffter spørg, dend midt paa Torvet staar.
Skam faae de hver og een de lange Dagedriver',
Som søger andet ey, end at de eengang bliver
Dend Fattig's Plage; Thj dend eene byder frem
Toe tusend', fiire hin, ieg vil og give dem;
Og om ieg det kand faae, ieg tusind', toe og fleere
Vil legge til hvert Aar, ieg Tolden kand formeere,
De mig betale skal, naar som ieg kommer hiem,
Det er mig kuns et Ord, at ieg udlover dem.
[Men] om de tog sig for et andet at bestille
Som Guds og Christen Folck, sad ærlig hen og stille,
Med Gud og Æren drev der's Næring og der's Brug
Det stod vel bedre: Ney! de har for stort et Slug;
Hvor skuld' det blive fuld, om Haanden det ey fyldte,
Jeg veed [de] sniger ud, thi om ieg det end dølte,
Dog vidste Folck det vel, og ieg advar't af Gud
Undgick ey *Jonæ* Straf, ieg lyde vil hands Bud.
Lår fare Skinderi i Øvrigheds Personer,
Og blier, som det sig bør, de Fattiges *Patroner*,
Saa vil til Eder Gud med Naadsens Øyne see,
Om i det icke gjør, da faar J ævig Wee.

RICTIG COPIE AF TESTIFICATIONEN FOR HANEN J KIØBMANDS ANNO

Testerer vi for Alle At hanen hafver skicket sig som -
en Skelm och forrædere, for ald byen der hafver -
galet galt nat og dag for os, hand hafver och -
Saa handlet sig hos os, det tacke hannem -
Fanden den tusinde fold træeske gamle Skalck
Thi hans gode Madfader, hafver altid haft stoer
Fortred Af Hannem, Altid kommer hand fuld Af
Høcklerj, Pudserje och wnderfundighed.
Der wore och woris Naboehøns kockkedis
Holte hand mere med de fremmede Høns
Kaste wore Naboer korn for hannem At locke ham,
Tog hand kroen fuld Af det Svenske locke korn
Mange gange vare vore høns J fare for glenten
Det voldte hand med sin røde Kam och ringede lidde
wj ynske At wi engang kunde blifve Af med
Hannem, wdi hvis tid det och skulde blifve
Lefver hand lengere, da siunis det At hand blifver
saa feed, [at] Ørnen Skal [wil] Slu hannem
At hand skal blifve plocked, och komme paa spid At steyes

437

ALD HVIS PROTEST MAND HAFVER JMOD OG KRÆMERS HAFN. 1679.

en ærlig Fugl J vor gaard och den Skal vere
sagt Andet om hannem: thi hand hafver Aldrig
saa vit wi hafver fornummet om hannem,
wi Alle gaardsens tienere [och] ere Skyldige till
kand Aldrig føre nogen J mistancke om hannem
Forløstelse J Hannem, men Jngen Skade eller
wenlig klucken och Skraben, doch en fiende Jmod
Hvem kand sige hannem det efter, At
waar hand wel ofte hos tilstede, men icke
end med sin egen husbondis høns
tenckte hand Jeg kand faae noch hiemme
da gjorde hand det At spare paa sin husbondis
men At de blefve strax vdreddede Jgien
Hand er derfor wel werd At eye J sin gaard
losen for loftet, da wille wi Altid speckke
men it frychter wi høyligen for, At
ey Allene for hæs for de lange natter, men och
Jmod Allis wor willie och forhaabning, och
Gud bevare hannem den Stackel derfor.

finis
christian friderichssøns
tienere Egen haand.

438

VON STOCKEN.

Ecce Don de baculis
Sed non sine maculis
Argus in argutia,
Cautus in nequitia,
Astus in astutia,
Doctor in malitia,
Haud Peripatheticus,
Tamen Aritmeticus,
Nullus qvoqve Logicus
Optimus ast Stoicus,
Regnorum vicarius,
Regis Thesaurarius,
Basiliscus Daniæ,
Pestis et Germaniæ,
Militum Tragoedia,
Scribarum comoedia,
Fur-fur in pecunia,
Nec timens immunia,
Lucem Deus corripiat
Sathanas accipiat.
Ultima Christianus horrescat.

439

VON STÖCKEN.

Se til den herre med stokke,
Men ikke uden pletter,
En Argus i snedighed,
Forsigtig i nedrighed,
En list i forslagenhed,
Doktor i ondskab,
Næppe en peripatetiker,
Dog en regnemester,
Ej heller nogen logiker,
men derimod den bedste stoiker,
stedfortræder i rigerne,
Kongens skatmester,
Danmarks basilisk,
Og Tysklands ulykke,
En tragedie for soldaterne,
En komedie for skriverne,
En tyv, en tyv i pengesager,
og han frygter ikke det uberørte,
Gud skal mindske lyset,
Sathan skal annamme,
Den kristne skal ræddes for det yderste.

440

VON STÖCKEN.

Ecce Don de Baculis
Homo sine maculis
Cautus in astutia,
Argus in argutia
Simplex in honoribus
Stupidus in moribus
Haut Peripatheticus
Tamen bonus Stoicus
Nullus qvoqve Logicus
Optimus Aritmeticus
Scribarum Comoedia,
Militum Tragoedia
Fur, fur in pecunia
Haud timens inmunia
Regnorum vicarius
Regis Thesaurarius
Falsus est Hesiodus
Temporis periodus,
Qvem Deus Corripiat
Sathanas accipiat,
Sic cantabit jubila
Mundus post nec nubila.

441

VON STÖCKEN.

Se til den herre med stokke,
En mand uden pletter,
Forsigtig i snuhed,
En Argus i snedighed,
Enfoldig i hædersbevisninger,
Sløv i sæder,
Næppe en peripatetiker,
Dog en god stoiker,
Ej heller nogen loiker,
Den bedste regnemester,
En komedie for skriverne,
En tragedie for soldaterne,
En tyv, en tyv i pengesager,
Han frygter næppe det uberørte,
Stedfortræder i rigerne,
Kongens skatmester,
Hesiod er falsk,
Tidens periode,
som Gud skal mindske,
Sathan skal annamme,
Således skal verden synge
Frydesange derefter og ikke dystre.

442

EPITAPHIUM

Sandheds Elskere, U-dyds Hadere,
Sit Fædernelands Prophet,
Jndiens Danske Apostel,
Magr: *IACOB WORM*,
Der ey vidste at hyckle
Synd og Laster at straffe
De Vantro og U-troe
Baade med Pen og Mund at underviise
Fick for Sandheds Skyld
sin Leye og Hvile-Sted paa dette Sted
Saa hand
Skiøndt hand af Fædrenelandet blev forbandet
Dog icke af Solens heede her er bleven forbrendt
men
Naturlig og salig
efter
Hans Overfart over Havet,
Hands korte Være i *Jndien*
Hands store Opbyggelse blant de Sorte
Til det Himmelske Fæderneland
af
Christo er annammet.
Stat Vandrings Mand og tænck paa Worm
Saa lønnes gierne Sandheds Storm.